

Jönnek a bájos tények

A baloldali költő versei – második kiadásban – baloldali kiadónál, a Cserépfalvinál jelentek meg. Ismét, nyolc év után. Az első, a cenzúrázott gyűjteményt kiadó intézmény a Szépirodalmi volt. (Fájdalom, az európai baloldal és progresszív legendás kiadója, a Cserépfalvi Imre néhány hónapja meghalt.)

De mit kell tudnunk a „létezett” – hol volt, hol nem volt – szocializmus cenzúratechnikájáról?

Köztudomású, hogy a Kádár-korszak alkotmányos rendelkezései ugyanúgy „biztosították” a szólásszabadságot, akár csak a maiak. Cenzori hivatal nem működött. Maga az irodalom, maga a sajtó, sőt maga az író-újságíró volt a cenzor, aki a „nagy” állammal szemben – a saját jól felfogott érdekében – elvégezte művén (nemegyszer még az alkotás előtt, közben) a szükséges kicsi műtéteket, operációkat: mintha a nyájban legelésző, ámde fejét hízásra adó kos ivartalanítaná saját magát...

„...a cenzori teendőket – írja az előszóban Eörsi István – nem könyvem lektora, Márványi Judit látta el. A kényszerű változtatások magasabb – a kiadó feletti egekből fakadó – sugallat gyümölcsei. Egyébként a szerzőnek, ha jó barátja volt a lektor, és ha vonzották a tabu-témák, öncenzúrát is alkalmaznia kellett, hogy ne hozza lektorát olyan helyzetbe, amelyben csak a cenzori teendők felvállalása vagy különféle – esetleg állását is veszélyeztető – hivatali kényelmetlenségek között választhatott.”

A kötet első versei az ötvenes évek elejéről valók, s harminc év termését „takarítja be” (hogy ezzel az inadekvát népi kifejezéssel éljünk) az egész könyv.

*Négy rab közül kettő nem szetette egymást.
Az ügyvéd és az ügyész szerette egymást
A poloska szerette a költőt.
A költő nem szerette a poloskát.*

Profánul, egyszerűen, de mégis valahogy elegánsan közérthetőek Eörsi István versei. A költő – e sorok írója legutóbb a Budapesti Anarchista Csoport egyik rendezvényén hallotta szerepelni (nem messzire a cigány Bari Károlytól) – irtózik a misztikus, ésszel fölfoghatatlan pátosztól, vérbeli racionalistától. S minden üldöztetése ellenére, talán éppen racionalizmusa miatt, örök szocialista, baloldali, más szóval a társadalmi – kiegyenlítő – igazságosság, az „alsó” néposztályokkal való szolidaritás töretlen híve. („Attól, hogy nem mosol nyakat – mondta, saját emlékei szerint, a ma Székesfehérváron és az ÁRGUS-ban posztumusz jelen lévő Erdély Miklósnak, az avant-garde pápának –, még nem lesz Dosztojevszkij.”)

Néhány héttel ezelőtt a Szín-Tér amatőr fehérvári színjátszó egyesület bemutatta Eörsi István Széchenyi-dramáját. Tizenegynéhány éve – az ősbemutató tájkán – született az alábbi vers, amelyet teljes egészében idézünk:

A ragozó költő

*Nem nézem meg a Széchenyidet *
mondta a költő
nem nézzük meg hogyan
mocskolod
mondta a költő
mocskoljátok be mindazt
mi nekünk szent
mondta a költő.*

Óvakodjunk attól – ezt már a recenzens teszi hozzá – aki ki szeretné sajtóztatni magának a többes számot...